CE FEL DE CULTURĂ ESTE CEA CARE INTERZICE EDUCAȚIA SEXUALĂ ÎN ȘCOLI?

Autor: Nora Grigore | 18 decembrie 2021

Termenul „cultură” este folosit, desigur, în multe sensuri. Putem distinge ușor între două dintre ele: „cultura” *de jure,* în sensul de mulțime de idealuri și aspirații ale unei comunități (un fel de „modele”?); și „cultura” *de facto*, adică idealurile, regulile, modelele pe care le adoptă și conform cărora acționează de fapt o anumită comunitate. Aș vrea să vorbesc despre cel din urmă sens.

Există în societatea noastră un curent de opinie (să-i zicem așa) care se opune introducerii educației sexuale în școli. Eu la liceu mă întâlnesc doar cu expresia concretă a opoziției părinților față de acest fel de educație. Despre motivele politice și ideologice au scris alții mai informat și mai pe larg – vezi anchetele jurnaliștilor *dela0.ro* (https://beta.dela0.ro/reteaua-de-influenta-impotriva-educatiei-sexuale/). Această opoziție este motivul pentru care uneori societatea noastră și cultura ei *de facto* au fost numite „patriarhale” sau „conservatoare”. Eu o să mă mulțumesc să constat că este o cultură căreia nu îi pasă de ce vor și gândesc tinerii – „viitorul nostru”, cum le zicem noi când îi alintăm cu clișee; viitorul culturii, dacă ne gândim mai bine.

Din experiența mea pot spune că nu a existat clasă din vreun liceu din București care să nu vrea educație sexuală. Cei care se opun sunt adulții, mai ales adulții trecuți de o anumită vârstă. Ce nu înțeleg ei este că este nevoie de educație sexuală tocmai pentru a avea mijloace civilizate de a putea vorbi despre sexualitate, nu pentru a atenta la vreo sensibilitate sau pudoare. În lipsa educației, sexualitatea ca subiect și preocupare nu dispare, este doar surghiunită în domenii care într-adevăr lezează pudoarea și civilizația. Elevii mei au fost învățați de cultura din jurul lor că a vorbi despre sex echivalează cu o injurie, orice menționare a cuvântului este o lipsă de respect la adresa adulților. Prin urmare, nu există o modalitate civilizată de a vorbi despre o parte importantă a vieții fiecăruia. În public rămân, deci, doar injuriile și pornografia, nici un fel de educație.

Dacă cultura noastră ignoră ce vor tinerii (nu numai în acest aspect, ci și în multe altele), atunci să nu ne mirăm de reversul medaliei – nici lor nu prea le pasă de ceea ce numim noi cultură. Să nu ne grăbim. Asta nu înseamnă că sunt „inculți”. Este adevărat, nu mai citesc fix ce citeam noi și cu siguranță nu citesc ce le cer profesorii lor. Dar eu am auzit fluierate pe holuri teme de Mozart în licee de cartier și am văzut elevi care nu erau atenți la mine la oră ca să citească Machiavelli pe sub bancă. Este adevărat, interesele lor nu se mai suprapun foarte bine cu ale profesorilor lor și nici cu ce se publică și se discută în spațiul cultural în care trăiesc. Există o sete, nerecunoscută de cultura noastră, de cărți de popularizare a științei, o foame de a fi la curent cu ultimele descoperiri științifice. Există un interes acut pentru modul în care funcționează creierul, pentru psihologie, pentru ceea ce este sinele – o sete de autocunoaștere, pentru care literatura nu este, dar a fost făcută să pară, desuetă. Elevii mei încearcă să fie la curent citind ce nimeresc de pe Internet, dar le lipsește un ghidaj profesionist în această privință. Acesta este un lucru nou, pe care cultura noastră, așa cum o știm, axată puternic pe artă și literatură, nu vrea încă să îl recunoască și să îl îmbrățișeze. Din nou, asta nu înseamnă că nu îi interesează arta. Zilele acestea am primit plângeri de la elevii mei de la profilul real că nu au ore de istoria și filosofia artei – pentru că ei sunt mai îngrijorați decât adulții cu putere de decizie de faptul că le lipsește cultura, aceea mare, aceea *de jure*. Refuzul lor nu înseamnă incultură, înseamnă doar că resping deciziile care nu țin seama și de ce cred ei că au nevoie.

Spuneam că educația sexuală este doar un exemplu în acest sens. Un alt exemplu este felul în care iau contact cu operele literare, pe care sunt forțați nu numai să le citească (orice sistem de învățământ va face asta într-o oarecare măsură), dar sunt forțați și să emită anumite păreri standard despre ce au citit. Mulți îmi spun că și uită ce au citit pentru că oricum nu contează ce au înțeles ei, ce contează este comentariul de învățat. Alții spun că nu pot să fie atenți la ce se spune în roman și la ce vrea să transmită autorul pentru că ei trebuie să extragă procedeele artistice, să vâneze metaforele, să sublinieze „caracterizarea personajului” etc. Așa este omorât interesul autentic pentru literatură. Apoi, noi, profesorii, ne vom plânge că elevilor nu le place să citească – sau că, dacă citesc, nu citesc literatura țării lor.

Cred că ar trebui să avem o conversație în cultura aceasta, a noastră (pe care elevii mei nu o cunosc foarte bine, dar care decide pentru ei și în locul lor) despre ce este bine să fie stabilit prin obligații și interdicții și ce nu; despre ce se poate impune prin frică și ce nu. Impunerea, obligativitatea citirii unor opere literare printr-un anumit filtru, doar acela considerat valabil, i-a îndepărtat pe elevi și de poezie, și de proză, poate nu la modul universal, dar cu siguranță i-a îndepărtat de literatura clasică a culturii în care trăiesc și pe care ar trebui să o considere „acasă”. Aceasta le este străină, o percep ca indiferentă, neinteresantă sau ostilă; o resping.

Interzicerea unor subiecte cum ar fi educația sexuală este și ea o interdicție impusă,

care nu va avea deloc efectul căutat de cei care o impun. Va trebui sa înțelegem că metoda preferată *de facto* și cel mai larg întrebuințată a învățământului românesc – impunerea cu forța sau interzicerea forțată – are limitele, pericolele și efectele ei negative. Dacă am impus operele literare românești și grila lor de citire pentru că ne-a fost frică că tinerii nu vor citi sau nu vor fi de acord cu evaluările noastre asupra operelor respective, atunci am obținut exact efectul opus celui dorit. De obicei, pretextele pentru interzicerea educației sexuale în școli invocă pudoarea și virtutea care ar fi afectate. Or, nu există pudoare, bun simț și virtute impuse cu forța, nu au existat nicăieri niciodată decat mascarade, ipocrizii ale virtuții impuse cu forța.

Prin urmare, ce fel de cultură este cea care interzice educația sexuală în școli? O „cultură” (mai precis un mediu social) care se bazează pe impunere, obligație și frică; o cultură care nu are încredere în cooperare, în libertatea individului și dreptul său de a alege, în aspirații și în idealuri ca instrumente eficiente de motivare a tinerilor elevi; o cultură care nu are încredere nici în calitatea umană a copiilor pe care vrea sa îi educe mai ales prin frică, interdicții și impunere. Va trebui, deci, să discutăm public mult mai mult despre presupozițiile noastre culturale, despre ce credem și în ce sau în cine nu avem încredere, despre lucrurile care pot fi impuse și lucrurile care nu merg atunci când sunt impuse. Cultura este unul dintre ele.

Imagine: Pixabay